

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

Аналітичний огляд результатів соціологічних досліджень щодо ставлення суспільства до колабораціонізму та правосуддя щодо нього

Київ 2024

Аналітичний огляд результатів соціологічних досліджень щодо ставлення суспільства до колабораціонізму та правосуддя щодо нього

Авторка: **Світлана Щербань**, соціологиня ГО «Харківський інститут соціальних досліджень», експертка з проведення якісних та кількісних досліджень

Редагування: **Мирослав Лаврінок**

Публікацію підготовлено за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», що впроваджується УГСПЛ.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

У світі USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості і сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 9 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <https://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

До повномасштабного вторгнення Росії на територію України питання колабораціонізму в соціологічних дослідженнях майже не розглядали.

Єдине опитування, присвячене тоді цій темі, було проведене ГО «ХІСД» на тему «Ставлення українців до питань, пов'язаних із подоланням негативних наслідків збройного конфлікту в Україні» навесні 2021 року¹. Вибірка складала 10 000 респондентів та була непропорційно стратифікованою за областями України – у кожній області та місті Київ було опитано 400 респондентів.

За результатами дослідження, більшість респондентів (62%) сприймали співпрацю з окупаційними адміністраціями в Криму та ОРДЛО як кримінальний злочин. Найбільш засуджуваними діями були визначені: зайняття керівних посад в у так званих органах влади (53%), служба в правоохоронних, судових органах так званих «ДНР» / «ЛНР» або Криму (49%), зайняття будь-яких посад в органах місцевого самоврядування в так званих «ДНР» / «ЛНР», Криму (44%). Найменше засуджувалися проживання (5%), робота в закладах освіти (7%) та заняття господарською діяльністю та сплата податків на території Криму та ОРДЛО (9%).

Також питання ставлення до різних категорій мешканців тимчасово окупованих територій ставилися в опитуваннях деяких дослідницьких установ та організацій до повномасштабного вторгнення Росії в Україну, про що буде зазначено нижче.

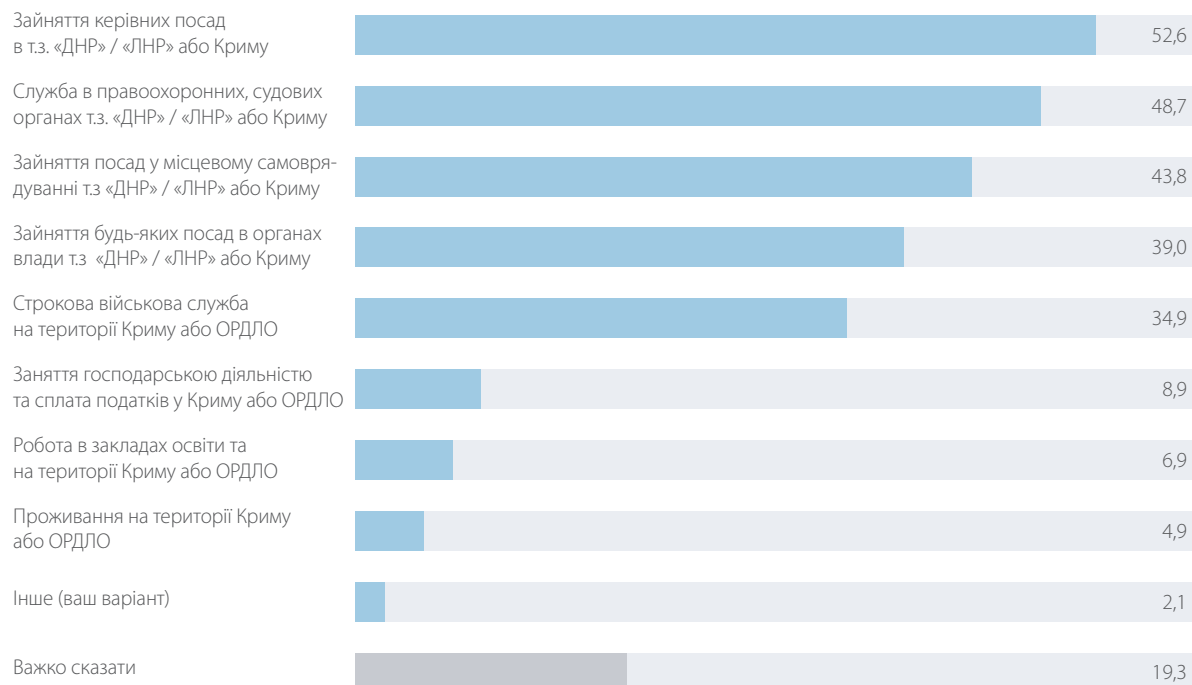
Після 24 лютого 2024 року кількість опитувань, присвячених перехідному правосуддю та відновленню справедливості після повернення тимчасово окупованих територій, значно зросла. Частина питань, які ставилися перед населенням, стосуються безпосередньо відповідальності різних категорій жителів окупованих територій за взаємодію з окупаційною владою та можливих обмежень їхніх прав за це. Водночас у дослідженнях також оцінюється ставлення в цілому до людей, які залишилися проживати на ТОТ.

---

1 На замовлення Центру прав людини ZMINA за підтримки Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим на замовлення проекту “Права людини для України”, який впроваджується ПРООН в Україні та фінансується Міністерством закордонних справ Данії. Детально звіт за посиланням <https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2021/09/ukr.pdf>

ЩО, НА ВАШУ ДУМКУ, МОЖНА ВВАЖАТИ СПІВПРАЦЕЮ З ОКУПАЦІЙНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ В КРИМУ ТА ОРДЛО, ЗА ЯКУ ПОВИННА БУТИ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ? (%)

(можна було обрати декілька варіантів)

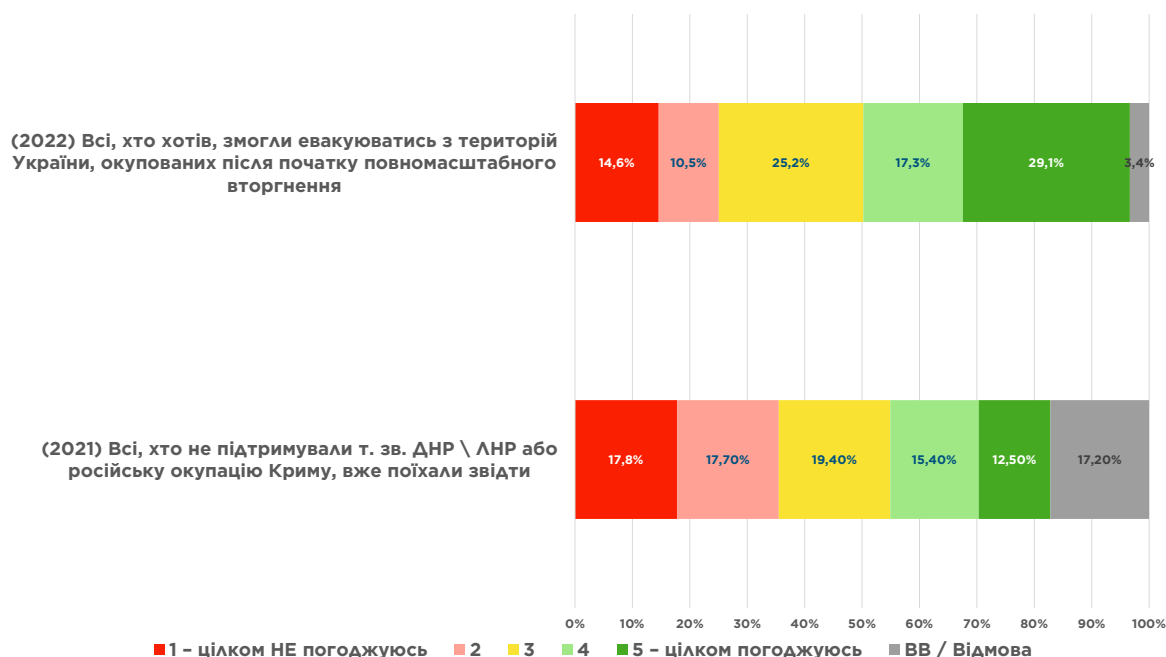
Першим опитуванням, проведеним на тему колабораціонізму після 24 лютого 2022 року, стало опитування Info Sapiens «Окуповані території та Росія: бачення та ставлення українців, перша хвиля» у серпні 2022 року². Вибірка складала 1000 осіб віком від 16 років та відповідає структурі населення за статтю, віком, розміром населеного пункту і регіоном (окрім ТОТ). Друга хвиля зазначеного дослідження була проведена Info Sapiens у січні 2023 року за такою самою вибіркою³. Слід зазначити, що деякі питання цих досліджень у схожих або тих самих формулюваннях задавалися і раніше – у омнібусах дослідницької агенції у 2019, 2020 та 2021 роках, що дало змогу подивитися динаміку даних.

Так, загальне ставлення до людей, які залишилися на ТОТ, дещо змінилося із роками. Збільшилася частка тих, хто погоджується з тим, що всі, хто хотів/не підтримував окупацію, вже мали змогу покинути ці території (з 28% у 2021 році до 46% у 2022 році).

2 Дослідження проведено на замовлення Школи політичної аналітики НаУКМА в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні <https://spa.ukma.edu.ua/analytics/bilshist-ukraintsiv-ne-vvazhaiut-vorohamy-spivvitchyzykiv-iaki-lyshylys-na-okupovanykh-terytoriiakh-rezultaty-opytuvannia-shpa/>

3 Дослідження проведено на замовлення Школи політичної аналітики НаУКМА в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні <https://spa.ukma.edu.ua/analytics/okupovani-terytorii-ta-rosiia-bachennia-ta-stavlennia-ukraintsiv-rezultaty-druhoi-khvyli-opytuvannia/>

ОЦІНІТЬ, ЯКОЮ МІРОЮ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТВЕРДЖЕННЯМ, ДЕ 1 - ЦІЛКОМ НЕ ПОГОДЖУЮСЬ, 5 - ЦІЛКОМ ПОГОДЖУЮСЬ

Разом з тим, починаючи з 2019 року, незначно змінилося ставлення до отримання російських паспортів жителями ТОТ. Що у 2019 році, що у 2023 році більше третини опитаних (від 36,6% до 41,5%) погоджувалися із тим, що у жителів окупованих територій немає вибору і вони змушені брати ці паспорти.

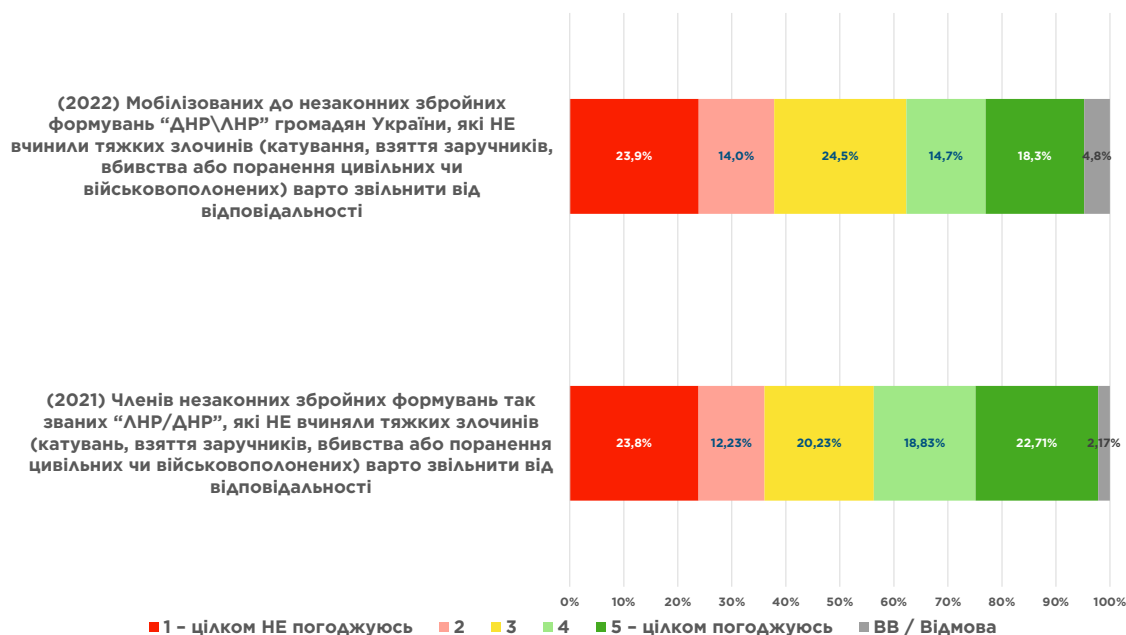
ЖИТЕЛІ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ НЕ МАЮТЬ ВИБОРУ І ЗМУШЕНІ ОТРИМУВАТИ РОСІЙСЬКІ ПАСПОРТИ

	Січень 2023	Серпень 2022	Вересень 2020*	Вересень 2019*
Цілком не погоджуюсь	26,8%	26,4%	24,0%	29,5%
Частково не погоджуюсь	10,7%	10,2%	13,6%	12,0%
І так, і ні	25,2%	23,2%	21,5%	10,2%
Частково погоджуюсь	13,7%	17,0%	13,2%	11,9%
Цілком погоджуюсь	18,2%	18,7%	9,0%	17,3%
Важко сказати / Відмова	5,5%	4,4%	18,7%	19,0%

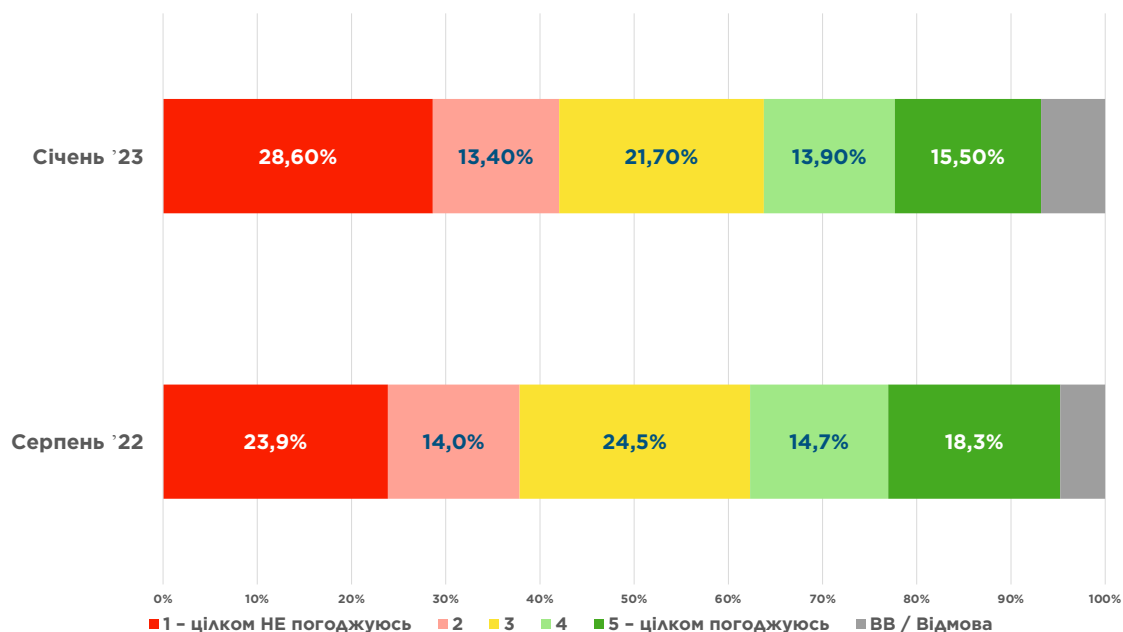
* У 2019 та 2020 рр формулювання твердження було таким: Ті, хто у невідконтрольних районах Донбасу отримав російські паспорти, не мали вибору і були вимушені це робити

Ставлення до звільнення від відповідальності мобілізованих до незаконних збройних формувань «ДНР/ЛНР» громадян України, що не вчинили тяжких злочинів, дещо змінилося. У 2021 році зі звільненням погоджувались майже 42% респондентів, тоді як у 2022 – 33%, у 2023 році – 29%.

ОЦІНІТЬ, ЯКОЮ МІРОЮ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ З ТВЕРДЖЕННЯМ, ДЕ 1 – ЦІЛКОМ НЕ ПОГОДЖУЮСЬ, 5 – ЦІЛКОМ ПОГОДЖУЮСЬ

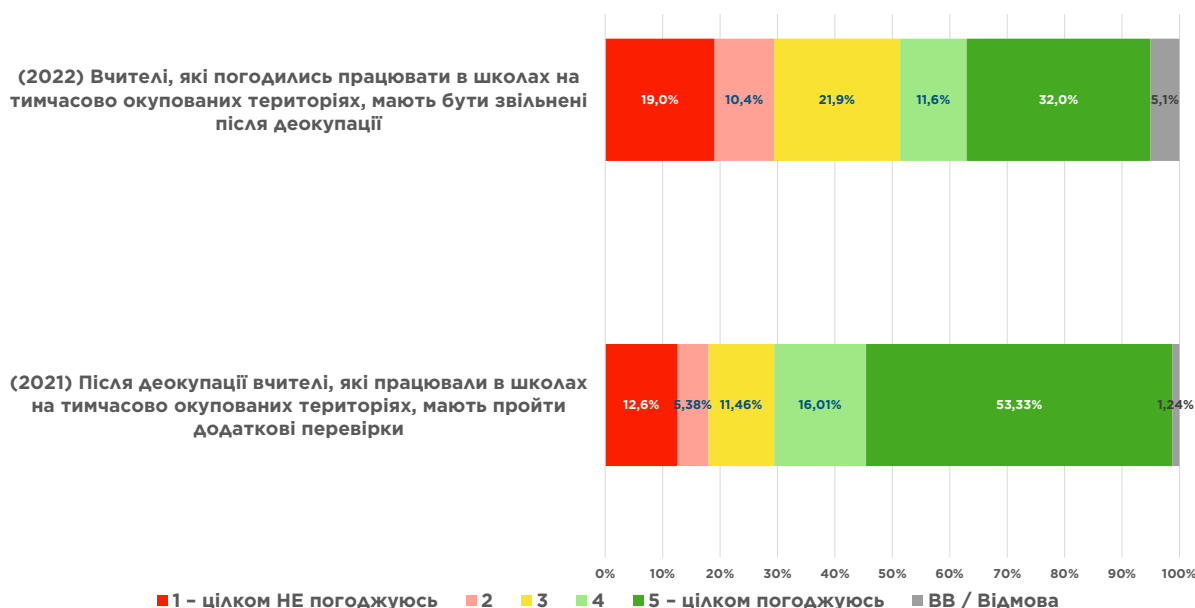

МОБІЛІЗОВАНИХ ДО НЕЗАКОННИХ ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ «ДНР\ЛНР» ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ НЕ ВЧИНИЛИ ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ (КАТУВАННЯ, ВЗЯТТЯ ЗАРУЧНИКІВ, ВБИВСТВА АБО ПОРАНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ЧИ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ) ВАРТО ЗВІЛЬНИТИ ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

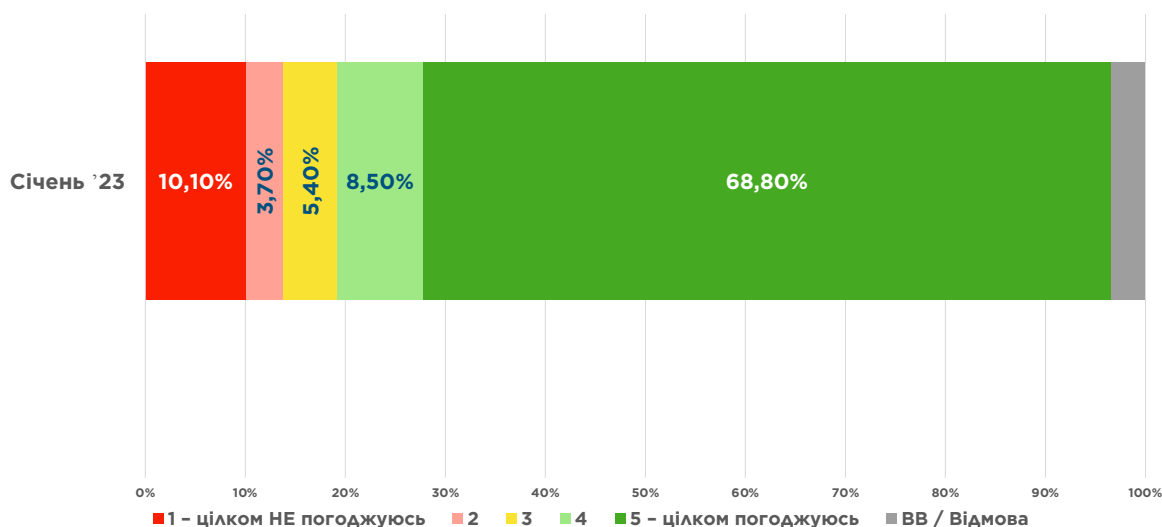
Також більше половини опитаних (у 2022 році – 55%, у 2023 році – 56%) зазначили, що українські органи влади мають враховувати, чи була людина примусово мобілізована до незаконних збройних формувань «ДНР/ЛНР» при встановленні її відповідальності.

Щодо долі вчителів, які працювали на ТОТ, у 2021 році більшість респондентів (69%) зазначали, що після деокупації вони мають пройти додаткові перевірки. У 2022 році 44% опитаних погодились із тим, що такі вчителі мають бути звільнені.

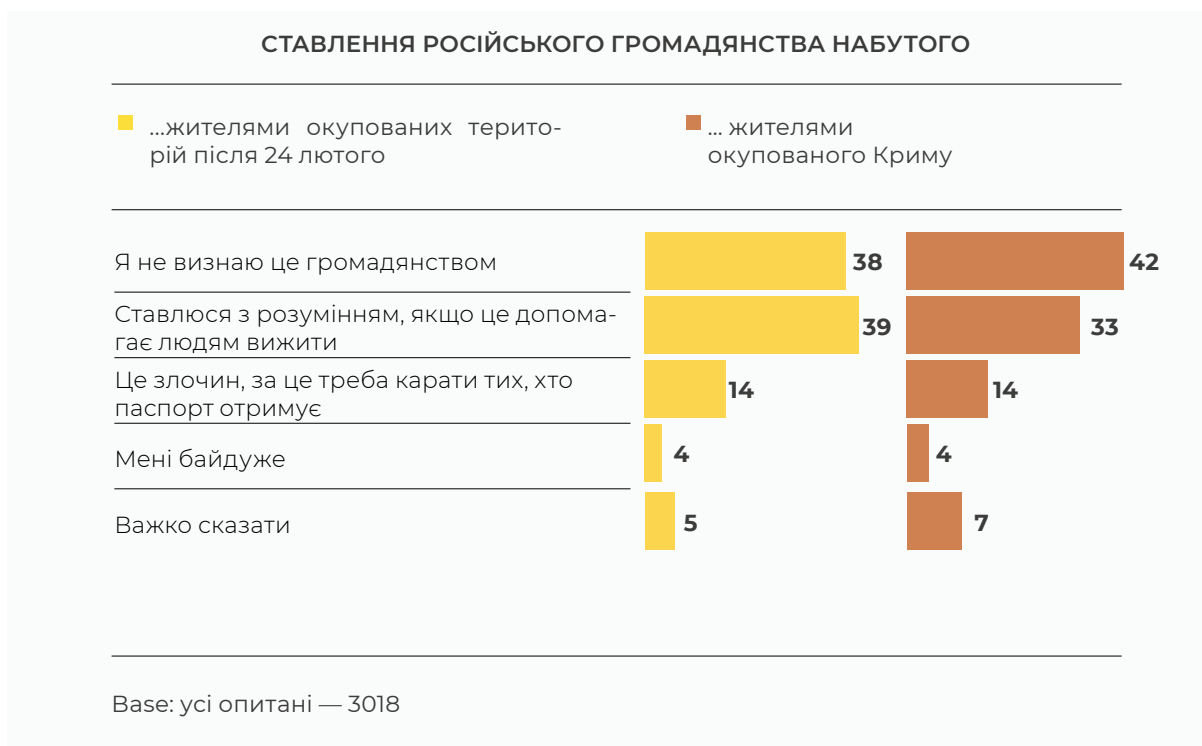
У дослідженні 2023 року 77% респондентів погодились з тим, що дружні або приятельські відносини з окупаційними силами, зокрема військовими та чиновниками, заслуговують на суспільний осуд.

ДРУЖНІ АБО ПРИЯТЕЛЬСЬКІ СТОСУНКИ З ОКУПАЦІЙНИМИ СИЛАМИ, ЗОКРЕМА ВІЙСЬКОВИМИ ТА ЧИНОВНИКАМИ, ЗАСЛУГОВУЮТЬ НА СУСПІЛЬНИЙ ОСУД

У листопаді 2022 року ГО «Харківський інститут соціальних досліджень»⁴ було проведено ще одне дослідження, присвячене в основному темі **перехідного правосуддя**. Вибірка була пропорційно стратифікованою за ознаками «макрорегіони» (Центр / Північ / Схід / Захід / Південь / м. Київ) і «тип населених пунктів» у кожному окремому макрорегіоні. Опитано 3018 респондентів. Вибірка репрезентує доросле населення України (віком 18 років і старше).

Опитування показало, що українці, які залишилися на тимчасово окупованих територіях, зокрема й ті, що проживають на тимчасово окупованих з 2014 року територіях Донбасу та Криму, не сприймаються вороже. З ними варто зберігати комунікацію (85% опитаних). І навіть отримання російських паспортів, як спосіб вижити в умовах окупації, двома третинами українців, що залишаються на вільних територіях, сприймається із розумінням або вони не визнають це громадянством.

Настрої щодо необхідності покарання за відкритий колабораціонізм значно посилилися у порівнянні з дослідженням ХІСД, проведеним у 2021 році. Більшість респондентів вважали, що кримінальну відповідальність мають нести всі, хто був учасником незаконних збройних формувань і доведено винний у вчиненні тяжких злочинів (70%), усі, хто обіймав керівні посади в окупаційних органах влади (63%) та всі, хто був учасником незаконних збройних формувань (56%).

4 На замовлення Міністерства закордонних справ Республіки Чехія <https://khisr.kharkov.ua/pisliavoienne-maybutnie-ukrainy-rezultaty-sotsiolohichnoho-doslidzhennia/>

Рисунок 3.1. Кримінальна відповідальність за колабораціонізм (%)

Q: «Є різні думки, хто повинен нести кримінальну відповідальність за співпрацю з органами окупаційної влади.
А яка ваша думка, хто має нести кримінальну відповідальність?»

Правосуддя мало б відбуватися в рамках чинного законодавства України (44%), але не виключалася й участь міжнародних фахівців в українських судах (32%) або проведення міжнародного трибуналу (14%).

Рисунок 3.3. Правосуддя на деокупованих територіях (%)

Q: «Як, на вашу думку, повинне відбуватись правосуддя на деокупованих територіях?»

Base: усі опитані — 3018

Найбільше підтримувалася позиція щодо кримінального засудження тих, хто співпрацював з окупантами (37%). Колаборанти, які працювали, передусім на керівних посадах, в органах окупаційної влади, мали б бути позбавлені права займати певні посади (34%). Крім цього, доволі популярною була думка, що явні колаборанти мають пройти процедуру підтвердження громадянства України (29%). Проте дещо іншу думку висловила майже третина опитаних: жодного обмеження прав для цих людей не повинно бути, тому що життя в окупації саме по собі не є злочином, а отже карати за це пересічних громадян не треба.

Рисунок 3.2. Правові наслідки для жителів тимчасово окупованих територій (%)

Q: «Чи мають мешканці тимчасово окупованих територій бути обмежені в правах після повернення цих територій під контроль України?»

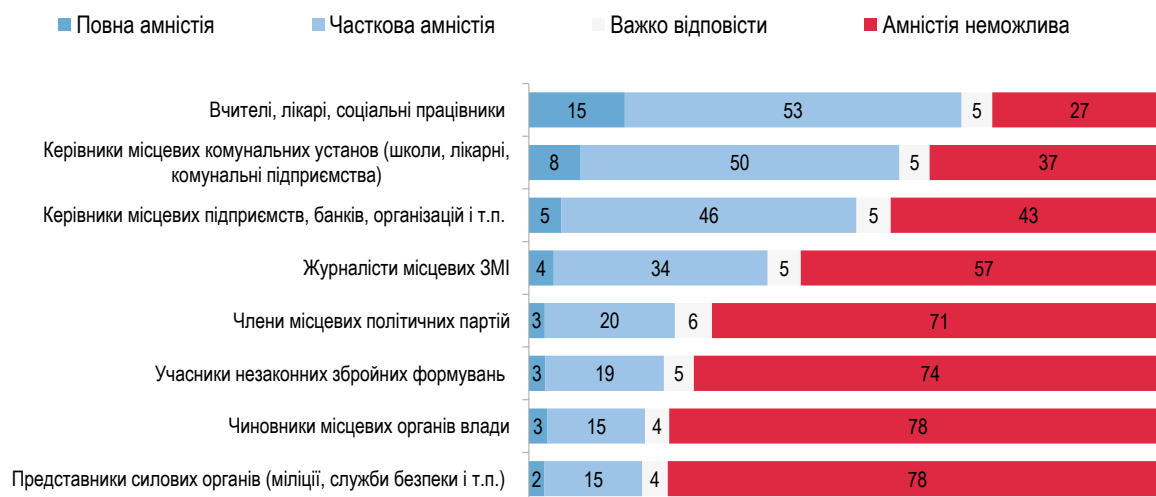
Ще одне важливе дослідження щодо міжнародного суду за воєнні злочини та ставлення до воєнних злочинців провела Соціологічна група «Рейтинг» у грудні 2022 року⁵. Вибірка репрезентативна за віком, статтю і типом поселення. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів віком від 18 років.

Згідно з результатами опитування найбільше респондентів вважали, що амністія неможлива для представників силових органів, чиновників місцевих органів влади, учасників незаконних збройних формувань. Також більше половини респондентів зазначили, що амністія неможлива для журналістів місцевих ЗМІ. Часткову або повну амністію найбільше

5 На замовлення ГО «Українська правова консультативна група» у рамках проекту «Термінова підтримка ЄС для громадянського суспільства», що впроваджується ICAP Єднання за фінансової підтримки Європейського Союзу https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pravoviy_zahist_postrazhdalih_v_d_vo_nnih_zlochyn_v_ros_23-26_grudnya_2022.html

ше підтримували щодо вчителів, лікарів, соціальних працівників, керівників місцевих комунальних установ, підприємств, банків, організацій тощо.

Як Ви вважаєте, чи можна застосовувати амністію для наступних категорій мешканців окупованих територій, відносно яких було встановлено факти колаборації з ворогом?

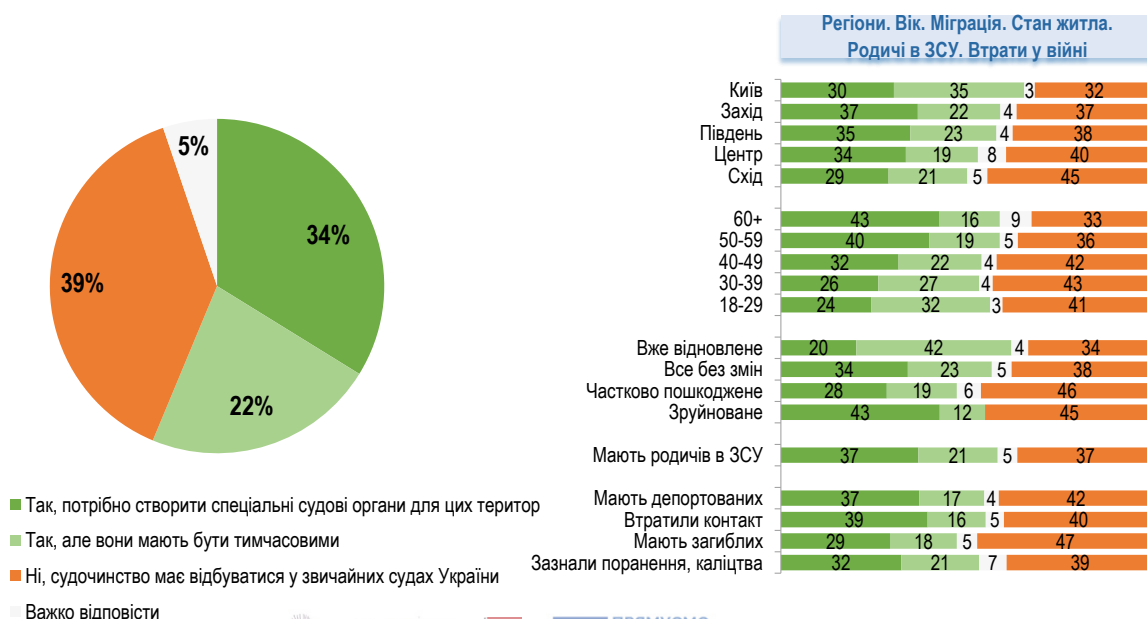

Ключові висновки щодо здійснення перехідного правосуддя за злочини в Україні були такі:

- Правоохоронну систему України у розслідуванні воєнних злочинів Росії вважали ефективною 65% опитаних, 20% – були протилежної думки. Головними причинами неефективності, ті, хто дотримується такої позиції, назвали корупцію (59%), недовіру громадян до правоохоронців (29%), їхній непрофесіоналізм (24%) та тривале розслідування справ (21%).
- Ефективність судової системи України у розслідуванні воєнних злочинів оцінили так само: 60% вважали її ефективною, менше 20% – неефективною. Серед головних причин неефективності судової системи, ті, хто так стверджують, назвали також корупцію (65%), недовіру громадян до судів (36%), тривалий розгляд справ (21%) та непрофесіоналізм суддів (15%).
- На думку більшості (75%), суди щодо воєнних злочинів в Україні варто розпочинати якомога швидше, 23% вважали, що це потрібно робити вже після закінчення війни.
- Найефективнішим механізмом для суду за воєнні злочини Росії вважали спеціальні суди за участі національних та іноземних судів (65%). 22% вважали, що у цьому випадку будуть ефективними міжнародні інституції, 7% – суди України.

- Абсолютна більшість (96%) підтримували ідею залучення міжнародних правових організацій для документування воєнних злочинів Росії під час війни.
- Щодо ініціативи створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України були обізнані 15% опитаних, щось чули про це – майже 60%. Чверть нічого не знали про таку ініціативу. 96% вважали, що цей трибунал також повинен розглядати й інші воєнні злочини – злочини проти людяності, злочин геноциду. Вести розслідування у справі щодо злочину агресії проти України, на думку 95% опитаних, мали як українські, так і іноземні фахівці.
- Майже 90% підтримували ідею створення спеціальної судової системи (на кшталт антикорупційної) для здійснення правосуддя щодо злочинів, вчинених під час війни Росії проти України.
- Для проведення судочинства на звільнених від окупації територіях Донбасу та Криму 34% вважали за потрібне створення спеціальних судових органів для цих територій, ще 22% – були за створення таких спеціальних судів, але на тимчасовій основі. Майже 40% підтримали здійснення судочинства на звільнених територіях у звичайних судах України.

Як Ви Вважаєте, чи потрібно у майбутньому створювати спеціальні суди для проведення судочинства на звільнених від окупації територіях Донбасу та Криму?

Наступне дослідження, яке стосувалося питання ставлення до громадян на ТОТ, було проведено у лютому 2023 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС)⁶. Опитування проводилося в рамках регулярного Омнібуса КМІС. Вибірка складала 2002 респонденти у віці 18 років і старше, учасниками опитування були лише мешканці території, контрольованої Україною.

Опитування показало, що більшість респондентів – 60% – схиляється до відновлення громадянських прав громадян України, які продовжили проживати на окупованих територіях Криму та Донбасу після 2014 року, лише після іспитів/перевірок. Майже вдвічі менше респондентів (34%) дотримувалися думки, що треба відновити всі їхні громадянські права як громадян України без іспитів та перевірок. Слід відзначити територіальну особливість: частка тих, хто підтримувала проведення іспитів/перевірок, знижувалася з 71% на Заході до 51% на Сході. Водночас частка тих, хто виступали за поновлення прав без іспитів/перевірок, зростала з 25% до 42%.

Графік 1.1.1. Відновлення громадянських прав громадян України, які продовжили проживати на тимчасово окупованих територіях Криму та Донбасу після 2014 року

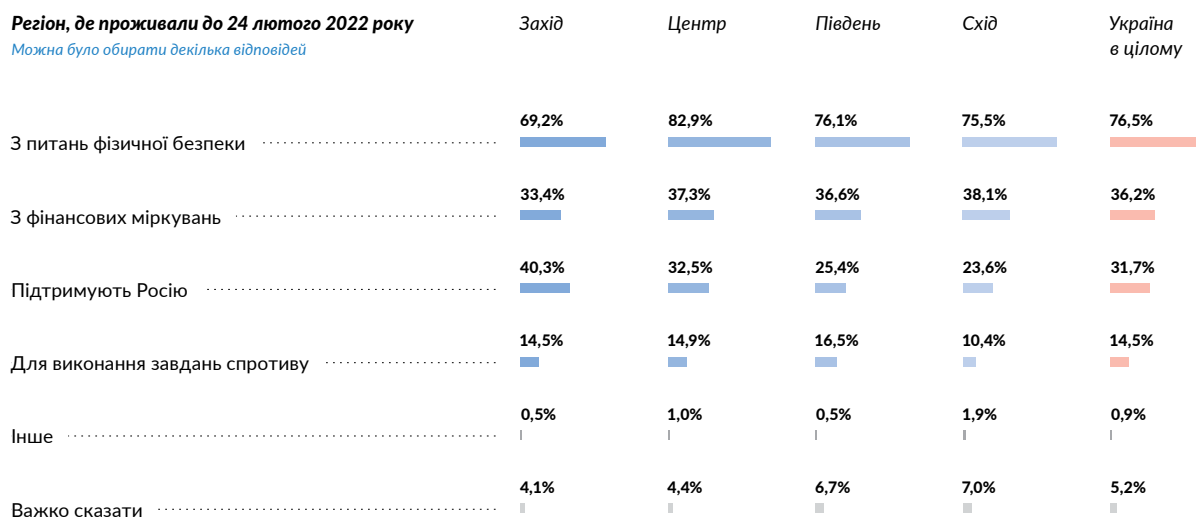
В іншому опитуванні КМІС детальніше були розглянуті питання ставлення українців до тих, хто бере російські паспорти та співпрацює з окупаційною владою (червень, 2023)⁷. Вибірка складала 2004 респонденти у віці 18 років і старше, які на момент опитування проживали на території України (у межах, які контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року). Були проведені телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів.

За результатами опитування, найбільше українців (76,5%) вважали, що окремі люди на окупованих територіях змушені брати російські паспорти з питань фізичної безпеки. Трохи більш як 30% українці думали, що ті, хто бере паспорт країни-агресорки, роблять це з фінансових або ідеологічних мотивів.

6 На замовлення Центру досліджень демократичного розвитку ім. Андрія Сахарова (Andrei Sakharov Research Centre for Democratic Development) <https://www.sakharovcenter-vdu.eu/assets/files/a5-report-40psl-ua.pdf>

7 На замовлення Громадянської мережі ОПОРА <https://www.oporaua.org/viyina/stavlennya-ukrayinciv-do-tih-hto-bere-rosiys-ki-pasporti-ta-spivpracyuye-z-okupaciyonoyu-vladoyu-rezul-tati-doslidzhennya-opori-24871>

Чому деякі люди на окупованих територіях беруть російські паспорти?

Майже всі респонденти (більше 90%) зазначили, що кримінальну відповідальність за колабораціонізм мають нести: представники силових структур, військові, які перейшли на службу до окупаційної влади, люди, які допомагали російській адміністрації організувати на окупованих українських територіях так звані «вибори» та «референдуми», а також ті, хто балотувалися на так званих «виборах», які організувала Росія, на окупованих територіях. Ще понад 80% опитаних вважали, що перед законом мають відповідати ті, хто погодився працювати в окупаційних адміністраціях.

Найменше громадян, 20–35%, вважали, що нести кримінальну відповідальність мають лікарі й співробітники комунальних підприємств, які пішли на співпрацю з ворогом; пенсіонери, які подали заявку на отримання російських соціальних виплат, і ті, хто отримав паспорт країни-агресорки.

Найбільший рівень підтримки кримінальної відповідальності різних категорій громадян спостерігався на заході країни, в тому числі щодо вчителів, бізнесменів, пенсіонерів, які отримують російські соціальні виплати, та громадян в цілому, які отримали російський паспорт.

Хто має нести кримінальну відповідальність за співпрацю з окупаційною владою?

Регіон, де проживали до 24 лютого 2022 року <i>Можна було обирати декілька відповідей</i>	Захід	Центр	Південь	Схід	Україна в цілому
Представник силових структур, військові, які перейшли на службу до окупаційної влади	95,1%	96,0%	93,8%	90,9%	94,5%
Людина допомагала російській адміністрації організувати на окупованих українських територіях так звані «вибори» та «референдуми»	95,6%	93,9%	90,0%	89,6%	92,8%
Людина балотувалася на так званих «виборах», які організувала Росія, на окупованих територіях	93,8%	92,2%	91,0%	89,5%	92,0%
Людина погодилася посісти керівну посаду в окупаційній адміністрації для забезпечення життєдіяльності	83,3%	81,9%	79,6%	71,6%	80,3%
Людина голосувала на «референдумах» та «виборах» організовані Росією на окупованих територіях	66,7%	65,2%	65,5%	66,1%	65,8%
Місцевий бізнесмен зберігає робочі місця, надає товари чи послуги, але платить податки окупаційній адміністрації	66,8%	57,0%	56,3%	54,5%	59,1%
Учитель продовжує навчати дітей, але погодився викладати предмети за російською програмою	61,4%	54,1%	50,2%	43,3%	53,7%
Людина на тимчасово окупованих територіях отримала паспорт росії	41,6%	32,3%	30,5%	33,3%	34,5%
Співробітник комунального підприємства підтримує роботу критичної інфраструктури, але зарплату отримує від окупаційної адміністрації	41,2%	31,5%	31,4%	30,3%	33,9%
Пенсіонер, що подав документи на отримання російських соціальних виплат	36,2%	27,4%	21,2%	21,0%	27,4%
Лікар надає медичні послуги, але за російськими стандартами	24,2%	22,0%	20,7%	17,8%	21,7%
Нічого з переліченого	1,5%	1,5%	1,1%	3,1%	1,6%

Більше 60% респондентів зазначили, що потрібно обмежити на певний період право обирати та бути обраним на виборах для всіх вищеперелічених категорій мешканців ТОТ. Ще 18% вважали, що таке обмеження необхідно застосувати лише для тих, хто працював в окупаційних органах влади та силових структурах, і 16% - для тих, хто організовував та брав участь у так званих «виборах» та «референдумах». Лише 7,4% респондентів вважали, що жодну з вищезгаданих категорій осіб позбавляти виборчих прав не потрібно.

Потрібно чи ні обмежити на певний період право обирати та бути обраним на виборах для тих, хто співпрацював з окупаційною владою?

Регіон, де проживали до 24 лютого 2022 року	Захід	Центр	Південь	Схід	Україна в цілому
Так, для всіх вищезгаданих категорій	68,1%	61,6%	57,3%	53,3%	61,2%
Тільки для тих, хто працював в окупаційних органах влади та силових структурах	15,0%	18,3%	21,6%	18,9%	18,3%
Тільки для тих, хто організовував та брав участь у так званих «виборах» та «референдумах»	12,6%	14,8%	19,8%	20,0%	16,1%
Тільки для тих, хто взяв російський паспорт	2,8%	3,8%	2,2%	3,0%	3,1%
Ні	7,0%	7,1%	8,1%	7,4%	7,4%
Важко сказати	4,1%	5,9%	5,3%	8,0%	5,6%

Слід також відзначити дослідження, що було проведене влітку **2023 року Аналітичною групою «Стратегіко»** на тему **«Стан громадської думки на звільненій території України»⁸**. Якісний компонент цього дослідження, зокрема, стосувався теми колабораціонізму. Методом глибинних інтерв'ю було опитано 75 респондентів з числа експертів, журналістів, представників ОМС та мешканців деокупованих територій.

Глибинні інтерв'ю показали, що на сьогодні справедливість та покарання колаборантів є важливим суспільним запитом на звільнених територіях: «Колабораціонізм має підпадати тільки під юридичну, правову оцінку», «Фільтрація у нас занадто лояльна», «Усі люди, з якими я спілкувалася, — за те, щоб співпраця з ворогом каралася. Людям необхідне відчуття справедливості» тощо.

На думку опитаних, колаборантів до їхньої діяльності спонукали декілька факторів. Це ідеологічні переконання, що йдуть ще від радянського союзу та які нав'язані через (про) російські ЗМІ. Також це потреба в грошах – людям пропонували соціальні гарантії, виплати, допомогу бізнесу, фермерам, іпотеку і житлові сертифікати у Криму чи у Краснодарському краю. Ще одна причина зради — бажання влади та вищого статусу. Деякі колишні правоохоронці, які були звільнені після Революції Гідності 2014 року, зачали образу і бажання помститися українській державі за «поламану кар'єру» — і стали на бік росіян. Свою роль відіграв й інший чинник — примус. Частина людей погодилася на співпрацю після погроз і тортур. Колаборанти швидко підхоплювали наративи окупанта: «треба виживати тут і зараз», «України більше не буде» тощо.

Разом з тим респонденти виокремлювали різні категорії населення, які можуть підпадати під кримінальну відповідальність. Так, обурення викликали вчителі, які пропагували так званий «русский мир» дітям, опитані вважали, що покарання для таких освітян є необхідним. Водночас, на думку респондентів, робота під час окупації на нижчих посадах заради виживання потребує додаткового розслідування – наприклад, коли людина виконувала обов'язки старости в окупованому селі й водночас допомагала українським патріотам.

Ще одне дослідження **«Реінтеграція звільнених громад та соціальна згуртованість»**, в якому було порушено питання колабораціонізму, було проведено **Соціологічною групою «Рейтинг» у жовтні 2023 року (перша хвиля)⁹ та у березні 2024 року (друга хвиля)¹⁰**. Вибірка складала 2000 респондентів (перша хвиля) та 2005 респондентів (друга хвиля) з населення України віком від 18 років і старше в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Метод опитування: CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing – телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів.

8 На замовлення представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21102.pdf>

9 На замовлення школи політичної аналітики НаУКМА за підтримки Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні https://spa.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/RG_ShPA_Reintegration_2000_102023-1.pdf

10 <https://spa.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/Reintehratsiia-ta-sotsialna-zhurtovanist.-SHPA-NaUKMA.pdf>

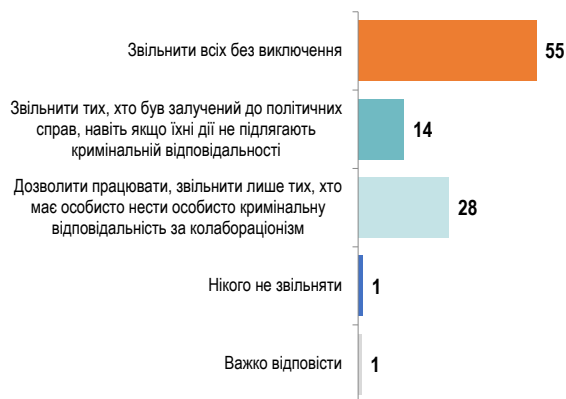
Опитування дало змогу виміряти ставлення до різних категорій громадян на ТОТ. Так, за результатами другої хвилі загалом лише 13% українців негативно ставилися до співгромадян, які опинилися на окупованій території після 24 лютого 2022 року і досі там проживають. Перша хвиля дослідження показала майже той самий результат – 14%.

Також українці із розумінням ставляться до отримання російських паспортів жителями ТОТ. 57/58% опитаних (відповідно до першої/ другої хвиль дослідження) згодні з тим, що мешканці ТОТ не мали вибору і були змушені отримувати російські паспорти. За кримінальну відповідальність у зв'язку з отриманням російського паспорту виступали близько чверті опитаних (28/23%).

Також окремо були задані питання щодо працівників поліції та рятувальників, які працювали в службі з надзвичайних ситуацій на окупованих територіях. Обидві хвилі дослідження показали, що рятувальників респонденти толерують більше, ніж працівників поліції. Щодо перших, більшість (63/58%) зазначила про те, що треба дозволити їм працювати, а звільнити лише колаборантів. Щодо працівників поліції цієї ж думки дотримуються 28/26% респондентів, а більшість (55/56%) вважають, що потрібно звільнити всіх без винятку.

Перша хвиля

Що робити з **працівниками поліції**, які працювали на окупованих територіях?

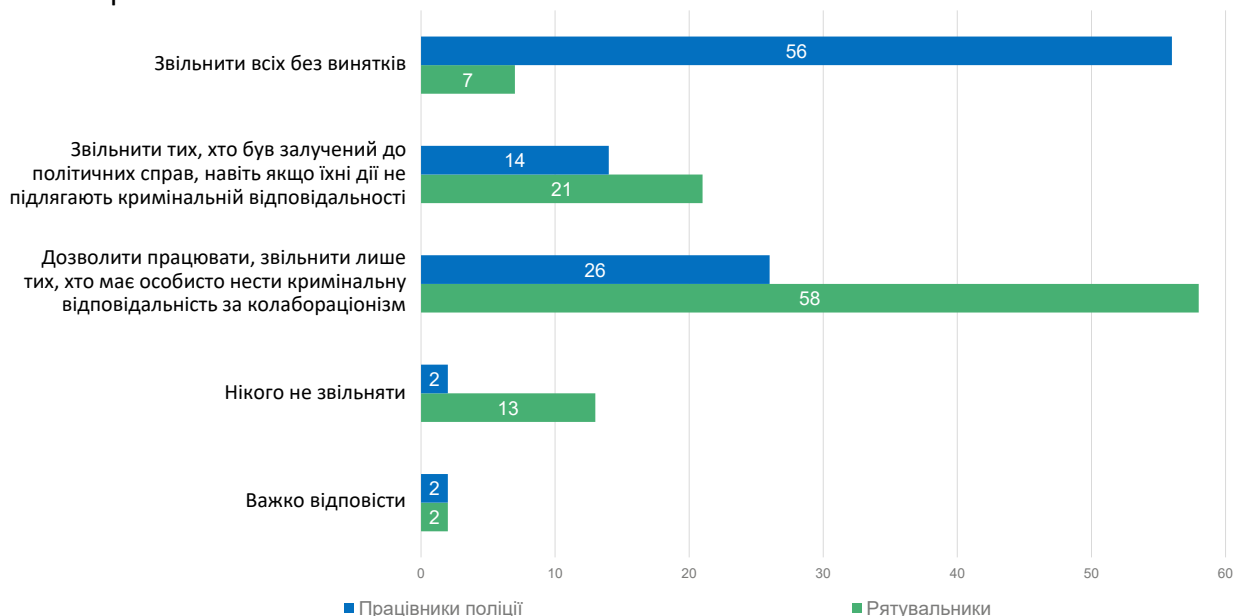

Що робити з **рятувальниками**, які працювали в службі з надзвичайних ситуацій на окупованих територіях?

Друга хвиля

ЩО РОБИТИ З ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ТА РЯТУВАЛЬНИКАМИ, ЯКІ ПРАЦЮВАЛИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ?

58/55% опитаних були впевнені, що до відповідальності після деокупації треба притягнути також усіх працівників окупаційних ЗМІ, навіть рядових. 35/37% вважали, що відповідальне лише керівництво. В обидві хвили лише 5% респондентів вказали, що притягати до відповідальності нікого із представників окупаційних ЗМІ не потрібно.

Що стосується заходів, яких потрібно вжити щодо підозрюваних в колабораціонізмі, більшість опитаних схилилися до заборони працювати на державній службі тим, хто працював в окупаційних адміністраціях з 2014 року (82/81%) або з 2022 року (80/79%). 77/77% зазначали, що потрібен індивідуальний підхід щодо цього питання. 69/70% погоджувалися з тим, щоб віддавати громадян України, засуджених за колабораціонізм, на обмін в Росію.

Перша хвиля

В цілому, насамперед, на думку респондентів, після деокупації треба звільнити з посад такі категорії людей:

- Керівники середньої ланки місцевих окупаційних адміністрацій, які працювали на територіях, окупованих з 2014 року (80/79%)
- Керівники середньої ланки місцевих окупаційних адміністрацій, які працювали на територіях, окупованих з 2022 року (77/78%).

Що стосується вчителів, то, на думку респондентів, звільненню підлягатимуть:

- Всі вчителі, які працювали в школах на територіях, окупованих з 2014 року (46/38%)
- Всі вчителі, які працювали в школах на територіях, окупованих в 2022 році (40/45%).

40% опитаних обох хвиль вважали, що після деокупації Україна не матиме достатньо кадрового ресурсу, щоб звільнити та замінити всіх вчителів, які працювали під час окупації.

Ще одне дослідження у жовтні 2023 року провела **Соціологічна група «Рейтинг»** на тему: **«Правосуддя в умовах російської збройної агресії»¹¹**, де блок питань був присвячений колабораціонізму. Вибірка складала 2000 респондентів, що проживають на території України (крім ТОТ) та віком від 18 років. Метод опитування: CATI.

Важливим результатом опитування стало те, що на думку населення, серед пріоритетів української влади та суспільства у забезпеченні суспільства, перш за все, йде притягнення винних до відповідальності (55%) та очищення влади через усунення/недопущення до неї тих, хто співпрацював з окупантами (46%).

Що з переліченого має бути пріоритетом української влади та суспільства у забезпеченні справедливості?
ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ

11 На замовлення Швейцарії через Відділ миру та прав людини https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_justice_102023.pdf

Найчастіше респонденти зазначали, що колабораційною діяльністю на ТОТ можна вважати перебування на керівних посадах в окупаційних органах влади (50%), військову службу (47%) та організацію так званих виборів та референдумів (46%). Слід зазначити, що респонденти продемонстрували єдність думок у відповідях на це запитання та не було разючих відмінностей залежно від віку та місця проживання.

Що з цього можна віднести до колабораційної діяльності на територіях, які окуповані?

ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ

Відповіді на питання щодо кримінальної відповідальності колаборантів були неоднозначними і розділилися майже 50/50. 52% респондентів зазначили, що за будь-яку співпрацю має бути кримінальна відповідальність, 47% – що лише за ту співпрацю, яка призвела до тяжких наслідків та злочинів.

Більшість респондентів (66%) вказали, що покарання у виді позбавлення права займати державні посади чи вести господарську діяльність за співпрацю з окупаційними адміністраціями має бути безстроковим. 30% вважали, що воно має бути обмежене у часі.

Найбільше респондентів (66%) вважали, що в якості покарання за взаємодію з окупаційною владою може виступати обмеження щодо зайняття певних посад. Чверть опитаних вважали доречним застосування штрафу; обмеження участі в громадському житті, громадські роботи можуть виступати покаранням на думку близько 20% опитаних. Мешканці зони бойових дій та прифронтових територій дещо частіше обирали громадські роботи, як потенційне покарання, ніж інші українці.

Що з цього може бути застосоване в якості покарання для людей, які взаємодіяли з окупаційною владою?

ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ

61% опитаних вважали, що саме суд, перш за все, має вирішувати ступінь та призначати не кримінальні форми покарання за колабораційну діяльність. Близько чверті вважали, що такі рішення мають приймати місцеві органи влади, жителі громади безпосередньо; більше 20% – постраждали та їхні родичі. Активна участь громади є більш актуальною для старших респондентів, роль судів та місцевої влади – для молоді.

На думку близько 40% респондентів, амністія може надаватися засудженим за злочини, що не призвели до загибелі людей, або за умови виконання суспільно корисних робіт із відновлення країни. Надання важливих та правдивих показань, сплата компенсації постраждалим можуть бути підставою для амністії, на думку близько чверті опитаних. Добровільне зізнання у конкретному злочині може бути такою умовою для 20% опитаних. 14% опитаних вважали амністією для осіб, винних у скоєнні воєнних злочинів під час війни, неможливою за будь-яких умов.

Серед категорій мешканців окупованих територій, які співпрацювали з окупантами та до яких можна було б застосувати амністію, 58% респондентів вказали на вчителів, лікарів, соціальних працівників; 33% — на керівників місцевих комунальних підприємств (шкіл, лікарень, комунальних підприємств). 17% респондентів вважали, що амністія не може бути застосована до жодної групи.

Як Ви вважаєте, для яких категорій мешканців окупованих територій, відносно яких було встановлено факти колаборації з ворогом можна застосовувати амністію? ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ

Ключові висновки щодо перехідного правосуддя у цьому дослідженні були такі:

- Для 47% опитаних поняття справедливості в контексті військової агресії росії проти України означало покарання винних у військових злочинах; для 30% — встановлення правди щодо всіх подій, ще для 17% — компенсацію збитків усім постраждалим;
- Встановлення справедливості для постраждалих від війни, на думку половини опитаних, найбільше залежить від Президента. 7% опитаних вбачали відповідальним Парламент, 35% — Уряд. Близько чверті опитаних вважали, що відповідальними є громадяни України, молодь поділяла цю думку частіше за інші вікові групи.
- Майже 90% респондентів вважали, що разом із судовим розглядом мають застосовуватися і додаткові механізми забезпечення справедливості (комісії люстрації, встановлення правди про події війни, компенсація шкоди постраждалим): 51% зазначили, що вони мають застосовуватися на постійній основі, 38% — що на тимчасовій. Більшість опитаних (84%) вважали, що такі механізми мають діяти на всій території України.
- Законність та правомірність діяльності цих інституцій забезпечить їхнє створення на основі угоди між Україною та кількома іншими країнами — таку думку поділяли 41% опитаних. 24% вважали, що на це вплине створення таких інституцій через зміни в Конституції та законодавстві, ще 18% — що діяльність додаткових інституцій мають затвердити структури ООН.
- Питання виправданості самосуду щодо винних у воєнних злочинах є неоднозначним серед опитаних: 46% вважають самосуд виправданим, 51% — протилежної думки.

- Абсолютна більшість (95%) респондентів вважали важливим забезпечити відкритість та регулярне інформування громадян та постраждалих про перебіг розгляду судами справ щодо воєнних злочинів.

У жовтні 2023 року також було проведено якісне дослідження **Школою політичної аналітики НаУКМА** на тему: **«Основні потреби та запити деокупованих громад»**.¹² Було організовано 15 фокусованих групових інтерв'ю з мешканцями деокупованих громад Харківської, Херсонської та Миколаївської областей.

Респонденти зазначали, що колаборантами вони вважають тих громадян України, через співпрацю яких із ворогом було нанесено будь-яку шкоду Україні. Проте працівників комунальних служб та інших установ, що займаються забезпеченням потреб мешканців, які були змушені працювати під час окупації, колаборантами не вважають.

Самосуд над колаборантами респонденти вважали неприйнятним, тоді як найкращий спосіб їхнього покарання вбачали у залученні до праці на благо суспільства: «Нам потрібні руки зараз у країні, а не щоб він сидів, термін відбував, а я плачу податки, його кормлю...». Також зазначали про доцільність висилання колаборантів до країни-агресора.

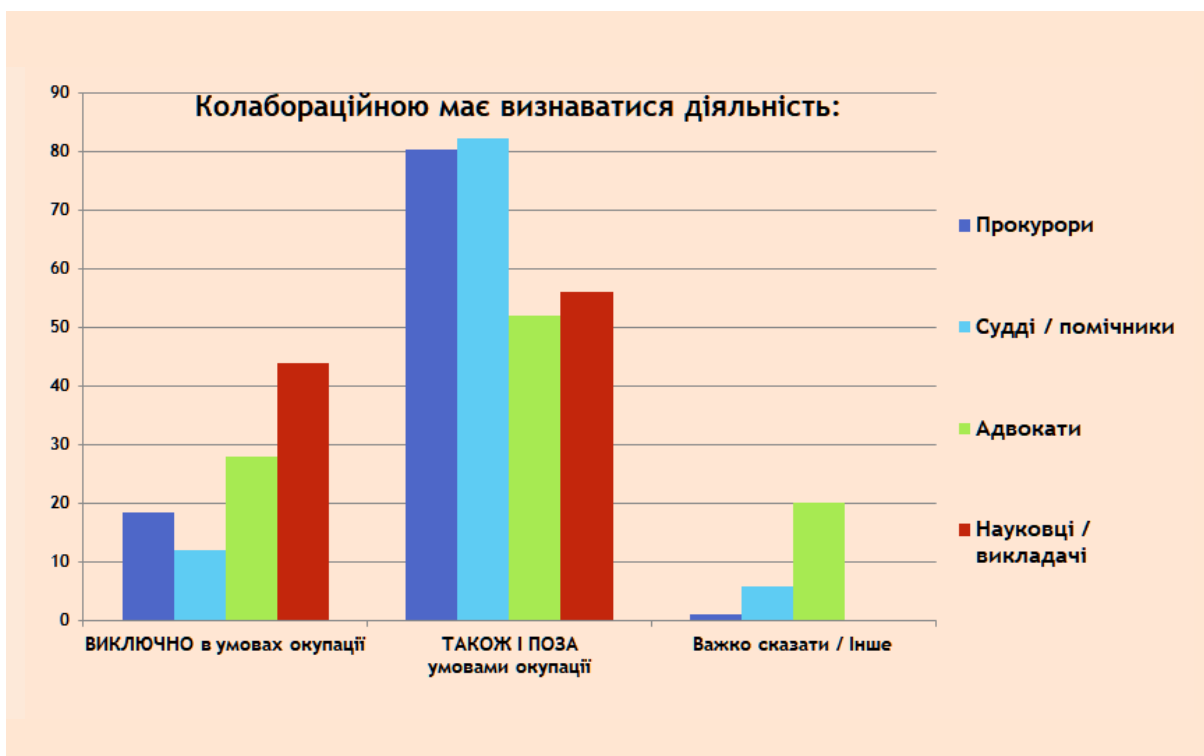
У контексті питання про люстрацію між респондентами розгорнулися широкі дискусії. Популярною виявилася думка, що люстрації мають підлягати головним чином ті, хто займали керівні посади та не відмовилися від влади після приходу окупантів: «Люстрація повинна бути на тих людей, які працюють у державних установах». Щодо вчителів думки різнилися: деякі респонденти вважали, що потрібно застосовувати люстрацію для всіх вчителів, інші зважали на предмети, які викладали вчителі, а також на обставини, за яких вони здійснювали свою діяльність. Проте стосовно комунальників та лікарів думки були більш схожими в тому, що застосовувати люстрацію до них не потрібно, бо окупаційна влада здебільшого змушувала їх працювати, тоді як вчителі мали більш вільний вибір працювати чи ні під час окупації.

Також у 2023 році було проведено дослідження **«Відповідальність за колабораційну діяльність: якою вона є і якою їй бути?»** на базі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та за підтримки Національного фонду досліджень України¹³. Вибірка: 355 правників, опитаних методом анкетування (найбільшу частину становили судді та помічники (майже 50%), прокурори – 26%, науковці-правники і викладачі правничих дисциплін – 17% та адвокати – 8%).

На думку більшості правників (71%), колабораційною має визнаватися діяльність в умовах і поза умовами окупації.

12 На замовлення Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні <https://www.youtube.com/watch?v=Beem9z-PC7Y&t=894s>

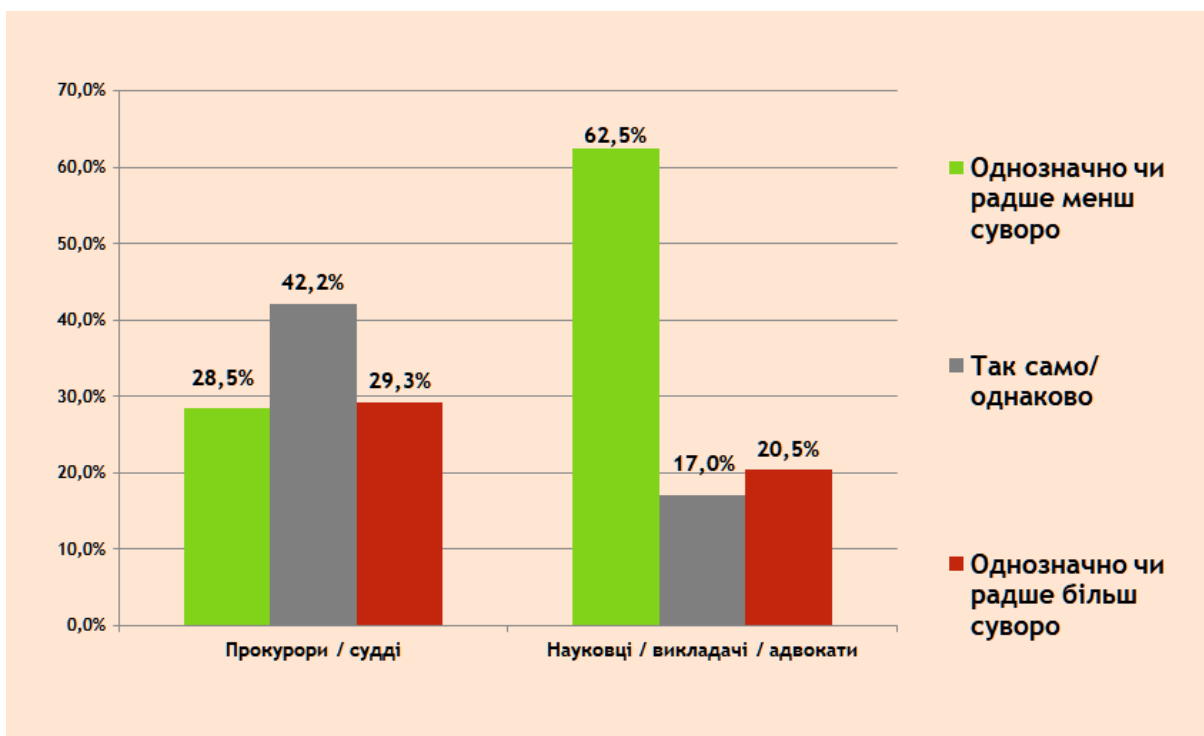
13 https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19889/1/Zvit_355.pdf

Близько третини опитаних вважали (35%), що співпраця з агресором/окупантом на окупованих територіях має каратися так само, як і співпраця на неокупованих територіях. 37% зазначили, що покарання має бути менш суворим, 28% - більш суворим. За менш суворе покарання здебільшого виступали науковці/викладачі/адвокати, за більш суворе – прокурори та судді.

Абсолютна більшість правників погодилися (81%) із тим, що населення на окупованих територіях, як правило, вимушене контактувати (вступати у відносини) з окупантом. Лише 8% однозначно або радше не погодилися із цим.

Ключові висновки

Здебільшого увага в дослідженнях зосереджена на питаннях ставлення до різних категорій мешканців ТОТ, їхньої відповідальності та ступеню покарання в залежності від взаємодії з окупаційною владою. Також частина опитувань присвячена темі перехідного правосуддя та довіри до правоохоронної системи України в частині його здійснення щодо винних у злочинах, пов'язаних із війною.

Разом з тим, не вистачає досліджень громадської думки щодо:

- оцінки наявних дій влади стосовно відновлення справедливості та покарання колаборантів;
- достатності і зрозумілості інформації про колабораціонізм з боку населення;
- ставлення до економічної та культурної співпраці з окупантами;
- колабораціонізму в інтернеті та соціальних мережах тощо.

Не дивлячись на те, що питання в оглянутих дослідженнях сформульовані здебільшого по-різному, а самі дослідження проведені у різний час, можна відзначити певні тенденції у громадській думці щодо ставлення до колабораціонізму та здійснення перехідного правосуддя в Україні.

- Українці загалом ставляться до громадян, які просто проживають на ТОТ, із розумінням. Деяко гірше ставлення відзначається до мешканців ТОТ, які залишилися там з 2014 року, у порівнянні з тими, хто перебуває в окупації з 2022 року.
- Це також відображається на ставленні українців до прийняття російського громадянства жителями ТОТ. Більша частина українців вважають, що отримання російських паспортів – це спосіб вижити в умовах окупації та гуманітарної кризи, яку створює окупаційна влада, щоб змусити якомога більше українців прийняти російське громадянство.
- Разом з тим українці різко засуджують активну та відкриту співпрацю населення з окупаційною владою. До такої співпраці, на думку респондентів опитувань, перш за все, відносяться: зайняття керівних посад в у так званих органах влади, служба в правоохоронних, судових органах, участь в незаконних збройних формуваннях (особливо, якщо доведена вина у вчиненні тяжких злочинів), допомога російській адміністрації в організації та участь у так званих «виборах» та «референдумах», робота в окупаційних ЗМІ. Українці в цілому засуджують також просто дружні або приятельські відносини з окупаційними силами.
- Найменше засудженню підлягають люди, які живуть на ТОТ; прийняли російське громадянство; отримують пенсії від окупаційної влади; займаються господарською діяльністю і сплачують податки окупаційній владі; працюють в закладах охорони здоров'я, соціальних установах, комунальних підприємствах. Ставлення до роботи вчителів найбільш неоднозначне, і здебільшого українці погоджуються на амністію стосовно них після додаткових перевірок.

- В цілому в українців наявний запит на досить швидке правосуддя та покарання колаборантів. Серед заходів, які слід застосовувати до звинувачених у колабораціонізмі, українці називають обмеження права обирати або бути обраним на виборах, заборону зайняття посад державної служби, обмін в Росію, меншою мірою – штрафи, громадські роботи. Щодо кримінальної відповідальності думки неоднозначні – частина українців схиляється до того, що вона має бути застосована до цілих категорій жителів ТОТ (зокрема, керівників окупаційної влади, учасників незаконних збройних формувань тощо), частина вважає, що кримінальна відповідальність має наступати лише за співпрацю, яка призвела до тяжких наслідків та злочинів.
- Щодо здійснення правосуддя, опитані громадяни хочуть, щоб воно відбувалося в українських судах, в тому числі із залученням міжнародних експертів. Меншість виступає за проведення судів у міжнародних інституціях.
- Абсолютна більшість українців вважають важливим забезпечити відкритість та регулярне інформування громадян та постраждалих про відновлення справедливості та покарання винних у злочинах, пов'язаних із війною.

Перелік соціологічних досліджень, присвячених темі колабораційної діяльності

Назва	Період проведення	Хто проводив	На замовлення/за підтримки	Опис методів та вибірки	Посилання
Ставлення українців до питань, пов'язаних із подоланням негативних наслідків збройного конфлікту в Україні	з березня по квітень 2021 року	ГО «ХІСД»	Центр прав людини ZMINA за підтримки Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим на замовлення проекту “Права людини для України”, який впроваджується ПРООН в Україні та фінансується Міністерством закордонних справ Данії.	Опитування громадської думки. Обсяг вибіркової сукупності становить 10 000 респондентів. Вибірка є непропорційно стратифікованою за областями України – у кожній області та місті Київ опитано 400 респондентів ^{1,2} . За типом побудови вибірка є триступеневою, комбінованою – ймовірнісною на шаблі відбору населених пунктів і початкових адрес для маршрутів опитування та зі квотним скринінгом на шаблі відбору респондентів у домогосподарствах. Загалом вибірка репрезентує доросле населення України (віком 18 років і старше). Статистична похибка з ймовірністю 0,95 не перевищує 1% для України в цілому та 5% для кожної окремої області України та міста Київ.	
Окуповані території та Росія: бачення та ставлення українців, перша хвиля	з 12 до 18 серпня 2022 року.	Info Sapiens	Дослідження проведено на замовлення Школи політичної аналітики НаУКМА в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.	Опитування громадської думки було проведено в рамках Омнібусу. Опитування проводилося методом CATI (телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера, computer-assisted telephone interviews) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів. Вибірка складає 1000 осіб віком від 16 років. Структура вибірки відповідає структурі населення за такими параметрами, як стать, вік, розмір населеного пункту і регіон відповідно до даних Державної служби статистики на 1.01.2022. Опитування не проводилось у АР Крим, м. Севастополь, а також в інших тимчасово окупованих Росією територіях України, де українські оператори не надають послуги мобільного телефонного зв'язку. Також опитування не охоплює українців, що виїхали за кордон.	

Післявоєнне майбутнє України: результати соціологічного дослідження	З 05.11.2022 по 24.11.2022.	ГО «ХІСД»	Міністерство закордонних справ Республіки Чехія	Стандартизоване кількісне опитування методом особистих інтерв'ю (face-to-face) за місцем проживання респондентів (квартирне опитування) із використанням планшетів (ТАРІ — Tablet Assisted Personal Interviewing) зі спеціальним програмним забезпеченням для соціологічних опитувань Lemur. Обсяг реалізованої вибіркової сукупності: 3018 респондентів. Термін проведення: збір даних відбувся з 05.11.2022 по 24.11.2022. Методологія:	
Правовий захист постраждалих від воєнних злочинів Росії	(23-26 грудня 2022)	Соціологічна група «Рейтинг»	ГО "Українська правова консультативна група" у рамках проекту «Термінова підтримка ЄС для громадянського суспільства», що впроваджується ІСАР Єднання за фінансової підтримки Європейського Союзу	Опитування громадської думки населення України віком від 18 років і старші в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Вибірка репрезентативна за віком, статтю і типом поселення. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів. Метод опитування: CATI (Computer Assisted Telephone Interviews- телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера). Помилка репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 2,2%.	
Окуповані території та Росія: бачення та ставлення українців, друга хвиля	з 11 до 23 січня 2023 року	Info Sapiens	Дослідження проведено на замовлення Школи політичної аналітики НаУКМА в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.	Опитування громадської думки проводилося в рамках Омнібусу методом CATI (телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера, computer-assisted telephone interviews) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів. Вибірка складає 1000 осіб віком від 16 років. Структура вибірки відповідає структурі населення за такими параметрами, як стать, вік, розмір населеного пункту і регіон відповідно до даних Державної служби статистики на 1.01.2022.	

<p>Звіт за результатами всеукраїнського опитування 2023</p>	<p>з 14 по 22 лютого 2023 року</p>	<p>Київський міжнародний інститут соціології</p>	<p>Центр досліджень демократичного розвитку ім. Андрія Сахарова (Andrei Sakharov Research Centre for Democratic Development)</p>	<p>В рамках опитування громадської думки було проведено 2002 інтерв'ю. Опитування проводилося лише з респондентами у віці 18 років і старше і лише з тими, хто проживав на території, контрольованій Україною на 23 лютого 2022 року (тобто з вибірки виключено мешканців АР Крим, м. Севастополь, окремих районів Донецької та Луганської областей), які не контролювались до 24 лютого 2022 р., але включено мешканців територій, окупованих Росією після 24 лютого 2022 р.). Жителі України, які виїхали за кордон після 24 лютого 2022 року, також не опитувались. Інтерв'ю проводилося українською чи російською мовою на вибір респондента.</p>	
<p>Ставлення українців до тих, хто бере російські паспорти та співпрацює з окупаційною владою: результати дослідження ОПОРИ</p>	<p>з 19 до 29 червня 2023 року</p>	<p>Київський міжнародний інститут соціології</p>	<p>Громадянська мережа ОПОРА</p>	<p>Методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів (із випадковою генерацією і подальшим статистичним зважуванням) опитано 2004 респондентів, що мешкають у всіх регіонах України, крім АР Крим.</p>	
<p>Стан громадської думки на звільненій території України</p>	<p>літо 2023 року.</p>	<p>Аналітична група «Стратегіко»</p>	<p>Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні</p>	<p>Методом глибинних інтерв'ю було опитано 75 респондентів з числа експертів, журналістів, представників ОМС та мешканців деокупованої території; – за допомогою анкетування у формі структурованого інтерв'ю face-to-face опитано 1085 осіб віком понад 18 років у містах і селах, звільнених від окупації, в Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській, Херсонській та Миколаївській областях, загалом, у 105 населених пунктах. Польовий етап кількісного дослідження тривав. Статистична похибка вибірки не перевищує 3,1% (з довірчою ймовірністю 95%, без урахування дизайн-ефекту).</p>	

<p>Реінтеграція звільнених громад та соціальна згуртованість</p>	<p>10-14 жовтня 2023 р.</p>	<p>Соціологічна група Рейтинг</p>	<p>Школа політичної аналітики НАУКМА за підтримки Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раств в Україні</p>	<p>Опитування громадської думки населення України віком від 18 років і старші в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Результати зважені з використанням актуальних даних Державної служби статистики України • Вибірка репрезентативна за віком, статтю, типом поселення • Вибіркова сукупність: 2000 респондентів • Метод опитування: CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing – телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера). На основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів</p>	
<p>Правосуддя в умовах російської збройної агресії</p>	<p>18–24 жовтня 2023 р.</p>	<p>Соціологічна група Рейтинг</p>	<p>Швейцарія через Відділ миру та прав людини</p>	<p>Опитування громадської думки населення України віком від 18 років і старші в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Вибірка репрезентативна за віком, статтю і типом поселення. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів Метод опитування: CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing — телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера). На основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів.</p>	
<p>Якісне дослідження</p>	<p>16-27 жовтня 2023</p>	<p>Школа політичної аналітики НАУКМА</p>	<p>Програма сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раств в Україні.</p>	<p>15 фокус-груп у тих громадах, де безпекова ситуація станом на жовтень 2023 року була сприятливішою. Опитування проводили в деокупованих громадах Харківської, Херсонської та Миколаївської областей. Серед учасників фокус-груп були як громадяни, які не виїжджали, так і ті, хто виїжджав із громади та повернувся.</p>	
<p>Відповідальність за колабораційну діяльність: якою вона є і якою їй бути?</p>	<p>2023</p>	<p>Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та</p>	<p>Національний фонд досліджень України</p>	<p>Методом анкетування було опитано 355 респондентів. Анкета отримувалась респондентами через посилення на Google-форму анонімно без фіксації даних, за допомогою яких можна ідентифікувати особу. Серед них найбільшу частину становлять судді та помічники (майже 50%), прокурори – 26%, науковці-правники і викладачі правничих дисциплін – 17% та адвокати – 8%.</p>	

<p>Реінтеграція звільнених громад та соціальна згуртованість: друга хвиля</p>	<p>11-16 березня 2024 р.</p>	<p>Соціологічна група Рейтинг</p>	<p>Школа політичної аналітики НаУКМА</p>	<p>Опитування громадської думки населення України віком від 18 років і старші в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Результати зважені з використанням актуальних даних Державної служби статистики України • Вибірка репрезентативна за віком, статтю, типом поселення • Вибіркова сукупність: 2005 респондентів • Метод опитування: CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing – телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера). На основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів</p>	
---	------------------------------	---------------------------------------	--	---	---

